

"לְבַנְיָנָה שֶׁל הַלְכָה"

הַלְכֹת פִּקּוּ"נ-4

בעש"ק עמדה לפני שאלה הנוגעת למצב הקיים במדינה. הבן שלי משרת על גבול לבנון. יש חייל אחר שנמצא בחופשה וחוזר בשבת למוצב. השאלה האם אפשר לשלוח איתו שניצלים וחלות לכבוד שבת והם יגיעו בשבת בבוקר למוצב.

ראשית, יש שאלה האם מותר לחייל לחזור בשבת לבסיס ועסקנו בזה בשיעור הקודם. עוד יש לשאול אם מותר לצאת בשבת הביתה וזו סוגיא בפני"ע ובראשית המלחמה התירו כמו שמוזכר בשיעור הראשון אך כעת המצב השתנה כבר ובפשטות אסור לצאת בשבת, אבל בודאי עדיין מותר לחזור בשבת. וכן יש שאלה אם מותר לצאת בעש"ק על דעת לחזור בשבת ודיברנו בעבר שהגרש"ז התיר וכך התקבל. גם אם נאמר שהמצב השתנה מאז ראשית המלחמה בודאי שהחייל הזה חוזר בהיתר לצבא.

כדי לדון בשאלה אם מותר לשלוח אוכל שיגיע ברכב בשבת נדון במספר הלכות:

נקדים במאמר המוסגר הסבר בדין מעשה שבת:

"המבשל בשבת, (או שעשה אחת משאר מלאכות), (טור), במזיד, אסור לו לעולם ולאחרים מותר למוצאי שבת מיד; ובשוגג, אסור בו ביום גם לאחרים, ולערב מותר גם לו מיד"¹ א"כ אם יש איסור בנסיעה לכאורה אסור יהיה לאכול מהאוכל בשבת כיון שהגיע באיסור במזיד.

בשו"ע² נפסק שפירות שהגיעו מחוץ לתחום שבת במזיד אסורים באכילה. עצם איסור הוצאה במזיד בשיעור של מעל יב' מיל

¹ (שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שיח סעיף א)

² אוה תה, ט

אסור מה"ת לרוב הראשונים, אף שיש אומרים שהאיסור הוא מדרבנן.

עצם הנסיעה כרוכה באיסורי שבת של הבערה מן התורה, ולחזו"א יש איסור בונה אפילו בנסיעה ברכב חשמלי וא"כ יש לאסור למי שעשה כך בשבת אפילו בשוגג.

אמנם יש קולא שמשתמשים בה בצבא: דעת הריטב"א בשם ר' יונה שאם לא נעשה שינוי בגוף החפץ לא נאסר משום מעשה שבת - "לדעת הרב ר' יונה ז"ל אפילו בשבת לא מתסר מעשה שבת מפני שנעשה בו איסור העברה ברשות הרבים או הוצאה והכנסה, שלא אסרו במעשה שבת אלא דבר שיש בו מעשה דהיינו שנעשה שום תיקון בגופו שזה נקרא מעשה, והיינו דנקטינן בכל דוכתא מעשה שבת, וטעמא דמסתבר הוא"³.

ובביאור הלכה⁴ כתב: "אחת משאר מלאכות - כתב בח"א כלל ט' דוקא בדבר שנעשה מעשה בגוף הדבר שנשתנה מכמות שהיה כמבשל וכיו"ב אבל המוציא מרשות לרשות שלא נשתנה הדבר מכמות שהיה אם בשוגג מותר אפילו לו ואפילו בו ביום ואם במזיד אסור אפילו לאחרים עד מו"ש מיד ומ"מ יש להחמיר בכל איסורי תורה כמו מבשל עכ"ל" וא"כ כאן שלא נעשה איסור בגוף האוכל אלא רק איסורים צדדיים שאינם יוצרים את המאכל יש מקום להקל ע"פ דברי החיי אדם אך הפסיקה הרגילה היא להחמיר באיסור תורה.

כל האמור לעיל עוסק במקרה שאדם נוסע באיסור ולכן יש בעיה של מעשה שבת באוכל שהגיע באיסור, אך כאשר נוסע בהיתר - אין בעיה של מעשה שבת וכמו שהסברנו אנו רואים בזה נסיעה מבצעית שמותרת. אמנם אע"פ שעצם הנסיעה מותרת יש שאלה של ריבוי בשיעורין - הן מצד ריבוי בהוצאה שלא לצורך שהרי מוסיף עוד אוכל שאין בו צורך פקו"נ

פירות שהוציאו חוץ לתחום ... וכל זמן שלא הוחזרו והם חוץ למקומם, אם הוציאו בשוגג מותרים לאכלם ואסור לטלטלם חוץ לד"א, ואם הוציאו במזיד אסור לאכלם אפי' מי שלא הוציאו. ויש מתירים למי שלא הוציאו.

³ חידושי הריטב"א מסכת עירובין דף מא עמוד ב

⁴ או"ח שיח, א

וכן כתוצאה מריבוי המשקל על הרכב גורם לריבוי הבערה במנוע, ובזה יש מחי ראשונים אם אסור מה"ת (ר"ן) או מדרבנן (רשב"א) וא"כ שבים לדון אם יש איסור בדבר.

ביחס לריבוי בהוצאה כתב החפץ חיים⁵ ביחס לחיילים יהודים ששירתו בצבאות הגויים-

(ב) ואם החפצים האלו הם שלו, ואין עליו צווי מהמשלה שיהיו לו החפצים ההמה אסור לישא אותם בעצמם עמו אך אם נושאם בצירוף שאר החפצים שמוכרח לישא אותם מצד הצווי אפשר דאין ע"ז איסור וכדלקמיה ויותר טוב שישתדל בכל היכולת לטלטלם ע"י אינו יהודי או על העגלה שנותנים להם.

(ג) ואם יש לו מעות וירא להניחם שם ולתתנם ליד אחר שלא יגזלוהו ממנו יתפרם בבגדו בערב שבת דשוב אין זה רק הוצאה כלאחר יד ובמקום פסידא יש להתיר. וכן לענין תפלין שלו יש לו לעשות כן אם אין לו עצה אחרת. ובדיעבד אם לא תפרם בע"ש בבגדיו נראה דיש לסמוך במקום הדחק כזה על ההיתר הזה שכתבנו שיניחם בתוך יתר החפצים שמוכרח לישא אותם מצד הצווי וישאם ביחד ולא ישא החפצים הנוספים ביד בפני עצמו.

ביחס לריבוי בהבערה ושימוש בחשמל שאסור משום בונה (לחזו"א) - הצד הגדול להתיר הוא כמו שנתבאר בשיעור הכללי, על פי מחי הרשב"א⁶ והר"ן⁷ בצידה"י: הרשב"א התיר לנעול בית אף שיודע שיש בו צבי והר"ן חלק ואסר. הפוסקים והמ"ב פסקו כר"ן אבל החפץ חיים במחנה ישראל התיר לחיילים על יסוד דברי הרשב"א לטלטל חפצים נוספים יותר מהמוכרח כגון תפילין (וכן בזה נשאלתי ע"י אברך שהתגייס בשמח"ת אם יכול לקחת

⁵ מחנה ישראל חלק א פרק לא

⁶ הרשב"א (חידושים על שבת קז). למד זאת מירושלמי (שבת פרק יג הל' ו') "ר' יוסי בי ר' בון בשם רב חייא היה צבי רץ כדרכו ונתכוון לנעול בעדו ונעל בעדו ובעד הצבי מותר. ר' יוסי בי ר' בון בשם רב חונה ראה תינוק מבעבע בנהר ונתכוון להעלותו ולהעלות נחיל של דגים עמו מותר. ר' יוסי בי ר' בון בשם רב חונא היה מפקח בגל ונתכוון להעלות ולהעלות צרור של זהובים עמו מותר" שהתיר לזרוק רשת לים לצוד תינוק להצילו אף שמרים דגים עמו והרשב"א למד מכאן בצידה גם שלא במקום פיקו"נ והר"ן חלק.

⁷ שבת פ"ג. דף לח. בדפי הרי"ף

תפילין) ומובא⁸ שהגר"ח קנייבסקי הסביר בשיטת המ"ב שבאמת יש לאסור לכתחילה אלא שהתיר בשעת הדחק עבור חיילים.

סוף דבר בהתחשב במציאות המורכבת במדינה - שעת מלחמה וכן משום השיקול של 'עד רדתה' השבתי להתיר את הדבר. נסעתי ביום שישי להביא לחייל את האוכל כדי להעביר לבני ולחבריו הנמצאים במוצב סמוך ללבנון.

⁸ מ"ב 'דרשו' סי' שטז הע' 37